

Eric James Iversen og Kristoffer Rørstad

Hva vet virkemiddelapparatet om industrielle rettigheter (IR) i dag?

Gjennomgang av en spørreundersøkelse

© NIFU STEP Studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Arbeidsnotat 38/2006
ISSN 1504-0887

For en presentasjon av NIFU STEPs øvrige utgivelser, se www.nifustep.no

Forord

Dette arbeidsnotatet er utarbeidet på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet og gir en oversikt over kompetanse om industrielle rettigheter i relevante deler av virkemiddelapparatet. NIFU STEP har i oppdrag fra departementet sammenstilt, analysert og presentert funnene fra spørreskjemaundersøkelsen.

Nærings- og handelsdepartementet initierte dette arbeidet, mens virkemiddelapparatet representert av Patentstyret og Innovasjon Norge var instrumentelle i å utforme og gjennomføre denne todelte undersøkelsen. Resultatene som presenteres i dette notatet er tidligere presentert på Nærings- og handelsdepartementets seminar vedrørende emnet industrielle rettigheter på Lysebu konferansesenter 12. oktober 2006.

En intervjuerunde ble også foretatt av Patentstyret med utgangspunkt i spørreskjemaundersøkelsen. Dette notatet henviser til noen av funnene fra intervjuene. Et eget notat over dette er utarbeidet av Carl Fredrik Karlsen fra Patentstyret.

Notatet er utarbeidet av Eric James Iversen og Kristoffer Rørstad. Førstnevnte har dessuten vært prosjektleder.

Oslo, oktober 2006

Petter Aasen
Direktør

Randi Søgner
Forskningsleder

Innhold

1	Innledning	5
2	Målsetting og fremgangsmåte	7
2.1	Mål med undersøkelsen.....	7
2.2	Totrinns fremgangsmåte	7
2.2.1	Fokus på spørreskjemaundersøkelsen	8
3	Resultater	9
3.1	IR- relevans og aktualitet	9
3.1.1	Frekvens.....	9
3.1.2	Typer industrielle rettigheter	11
3.2	Hvilket behov har virkemiddelapparatenes kunder om IR	12
3.3	Vurdering av egen og egen organisasjons kompetanse.....	17
3.4	Noen observasjoner fra dybdeintervjuene.....	20
4	Oppsummering og konklusjon.....	21
4.1	Oppsummerende om undersøkelsen	21
4.2	Sammenfatning av noen funn	21
4.3	Konklusjoner.....	22
	Vedlegg til notatet - Spørreundersøkelse om industrielle rettigheter	25

1 Innledning

Hva vet virkemiddelapparatet om industrielle rettigheter (IR)¹ i dag? Dette er et viktig spørsmål som er særlig betimelig i Norge. Et generelt godt fungerende virkemiddelapparat er en av faktorene som er påvist å ha en klar sammenheng med innovativ virksomhet.² Når det gjelder virkemiddelapparatets IR-kompetanse er det da særlig viktig for dem som selv mangler erfaring og ressurser til å håndtere de komplekse avveiningene som IR innebærer i en ellers vanskelig innovasjonsprosess. Spørsmålet om virkemiddelapparatets kompetansenivå på IR-området er særlig aktuelt i Norge, ikke minst i lys av landets varslede overgang til Den europeiske patentkonvensjon (EPC).³

Men selv om spørsmålet er aktuelt og viktig, er det også vanskelig å svare på uten videre. Dette notatet rapporterer fra en eksplorativ undersøkelse som har forsøkt å finne ut mer om kompetanse- og bevissthetsnivået om IR i virkemiddelapparatet.⁴ Undersøkelsen ble initiert av Nærings- og Handelsdepartementet sommeren 2006. Den er ment å gi innspill til et rådgivende forum som skal utarbeide en tiltaksplan for kompetanseheving blant norske næringsaktører. Resultatet av dette arbeidet presenteres i dette notatet.

¹ 'Industrielle rettigheter' gjelder patent-, varemerke- og designrettigheter.

² se blant annet Evangelista og Mastrostefano, 2006. Evangelista, V Mastrostefano - Firm size, sectors and countries as sources of variety in innovation. In Economics of Innovation and New Technology, 2006 - Taylor & Francis.

³ Overgangen vil nok gagne noen norske aktører, spesielt større foretak som allerede patenterer i flere europeiske land. Men for andre, blant annet de mindre, vil reorienteringen fra et nasjonalt orientert til et europeiske orientert system også reise nye utfordringer og spørsmål knyttet til patentering.

⁴ som i denne sammenhengen består av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, og SIVA. En annen undersøkelse ble foretatt i september om kompetanse innen immaterielle rettigheter ved norske læresteder. Notatet kompletterer notat nummer 19/2006 om kompetanse innen immaterielle rettigheter ved norske læresteder

2 Målsetting og fremgangsmåte

2.1 Mål med undersøkelsen

Ambisjonen med undersøkelsen var ikke å gi et endelig svar på hva virkemiddelapparatet vet om industrielle rettigheter. Hensikten var mer å danne seg et informert inntrykk om virkemiddelapparatet er tilstrekkelig bevisst og kompetent vedrørende industrielle rettigheter i den delen av sin virksomhet hvor problemstillingen er relevant. Det ligger her en mistanke om at så ikke er tilfelle⁵. Men selv om det er en utbredt oppfattelse av at virkemiddelapparatet kunne og - noen mener - burde bli mer bevisst og mer kompetent om IR i sitt møte med relevante kundegrupper, er det lite systematisert kunnskap om den reelle tilstanden.⁶

Motivasjonen gjenspeiler på et nivå behovet for en generell helsesjekk på dette området. Har (deler av) virkemiddelapparatet for lavt bevissthetsnivå rundt IR-problematikk? Lider (deler av) virkemiddelapparatet av kompetansemangel om virksomhetsaktuelle problemstillinger knyttet til industrielle rettigheter? Det er også uttalt en mangel på informasjon rundt hva behovet synes å være, hva slags kompetanse trengs, og hvordan virkemiddelapparatet ser på utfordringene selv. Undersøkelsen gir derfor både indikasjoner om bevissthets- og kompetansenivået om industrielle rettigheter i virkemiddelapparatet, men også innblikk i hva IR-kompetanse betyr i ulike deler av VMA, hvordan den er organisert, hva brukerne etterspør, og relevante observasjoner om behovsnivået i virkemiddelapparatet.

2.2 Totrinns fremgangsmåte

Fremgangsmåten gjenspeiler hensikten med undersøkelsen. Helsesjekken er her utført med vesentlig bidrag fra ulike deler av virkemiddelapparatet selv. Undersøkelsen er hovedsakelig utformet og gjennomført i et samarbeid mellom Innovasjon Norge og Patentstyret med innspill fra NIFU STEP. Det ble lagt opp til et todelt fremgangsmåte. Den baserer seg primært på et elektronisk spørreskjema (med kort svarfrist) som ble rettet inn mot utvalgte deler av virkemiddelapparatet. Målgruppen var operative deler av virkemiddelapparatet som har kontakt med kundegrupper hvor IR kan dukke opp. Her var det virkemiddelapparatet som selv identifiserte den relevante populasjonen, i samråd med Nærings- og handelsdepartementet og med innspill fra NIFU STEP.

Spørreskjemaet ble i neste trinn supplert og utdypet av et knippe dybdeintervjuer på ledernivå, som bygget på de samme temaene som spørreskjemaet. Patentstyret utførte et sett av åtte intervjuer på ledernivået i virkemiddelapparatet (se eget notat).

⁵ Det kom til uttrykk for eksempel i IKT Norges presentasjon på Lysebu.

⁶ Wipo rapporten, 2003 tar opp dette spørsmålet basert på et sett av intervjuer i kontaktflaten mellom virkemiddelapparatet og Smb-er i Norge.

2.2.1 Fokus på spørreskjemaundersøkelsen

Hovedtrinnet av undersøkelsen bygger på utsendelse av et spørreskjema med 22 spørsmål. Spørreskjemaet ble utarbeidet og sendt ut elektronisk⁷ til 202 rådgivere og andre i operative ledd i virkemiddelapparatet. 133 svarte (hvorav bare tre med ufullstendige svar) noe som tilsvarer 66 prosent, og var spredt geografisk og i forhold til organisatorisk tilknytning.

Utvalget var rettet inn mot deler av VMA hvor IR forventet å være aktuelle for kundegrupper. Det bestod av respondenter fra:

- Norges forskningsråd (utvalg gjort internt i samråd med Innovasjon Norge)
- Innovasjon Norge inkludert direktører for distriktskontorene, entreprenørskapsteam, og programansvarlige (utvalg gjort av Innovasjon Norge)
- SIVA systemet, inkludert: forskningsparker, næringshager, inkubatorer, m.m. (utvalg gjort av Innovasjon Norge)

Kriteriene for utvelgelsesprosessen var definert av miljøene, med utgangspunkt i en vurdering av operative deler av virkemiddelapparatet som har kontakt med kundegrupper hvor IR dukker opp. Det betyr at spørreundersøkelsen ikke danner et representativt eller fullstendig bilde av kompetansenivået om IR i VMA i bredere forstand. Andre deler av virkemiddelapparatet, hvor IR angivelig ikke er relevant, ble altså silt ut i utgangpunktet, først ved utvelgelsen av de tre miljøene, og dernest ved utvelgelsen innenfor disse. Men ut i fra hensikten - og at undersøkelsen ikke var ment å være en evaluering - synes dette å være en godt egnet måte å innhente og systematisere informasjon om bevissthets- og kompetansenivået til fremskuttet deler av virkemiddelapparatet.⁸

Datainnsamlingen er basert på egenrapportering. En fordel med tilnærmingen er at den kan gi et aktuelt glimt av om det er aktivitet på området, i hvert fall der svarprosenten er høy som her. En kjent svakhet med egenrapportering er imidlertid at den kan føre til en del svar som er falskt positive, det vil si tilfeller der respondentene overvurderer sin aktivitet på området i sine svar. Dette er imidlertid et spørsmål om hvor mye en slik effekt utgjør.

I spørreskjemaundersøkelsen ble respondentene bedt om å svare på 22 spørsmål. Spørsmålene gir informasjon om egen stilling og virksomhet, om hvorvidt IR vurderes som relevant, om hva IR-kompetanse betyr, om hvordan IR eventuelt er organisert i virksomheten, om hva brukerne/kundene etterspør av IR kompetanse. I tillegg ble respondentene spurt om sine vurderinger om kompetansenivået og om behovet framover. Resultatene fra spørsmål hvor flere svar var mulige, blir presentert i normalisert form.⁹

⁷ Standard programvare, Questback, ble brukt administrert av Patentstyret.

⁸ Hvordan skal de 33 prosentene som ikke svarte tolkes? Her er det relevant at det ble lagt en kort svarfrist på noen dager. En svarprosent på to-tredjedel indikerer at respondentene var godt motivert til å svare. Det er rimelig å slutte at IR var i mindre grad relevant for de resterende tredjedel som ikke svarte. Men spesielt gitt den korte svarfrist er det ikke mulig å trekke noen klare slutninger ut i fra frafallet.

⁹ Fractional counts: svar fra hver respondent telles som ett. Sjekker respondenten av for tre bokser for et spørsmål, telles altså hver som en tredjedel eller 0,33.

3 Resultater

Resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen kan deles inn i tre typer; hvorvidt IR er relevant og aktuelt i virkemiddelapparatet, hvordan kompetanse om industrielle rettigheter er organisert i virksomheten, og hvordan kompetansenivå og behov for IR-kompetanse vurderes fra virkemiddelapparatets side.

3.1 IR- relevans og aktualitet

De fleste svarer at industrielle rettigheter er relevant for jobben deres, når de blir spurt direkte om det. Tabell 3.1 viser at det gjelder for 115 av 133 som besvarte spørreundersøkelsen (tilsvarer 87 prosent). Det er bare åtte som svarer klart nei (de fleste i SIVA systemet, spesielt Næringshagene). Halvparten av disse jobber med ”rådgiving og veiledning”.

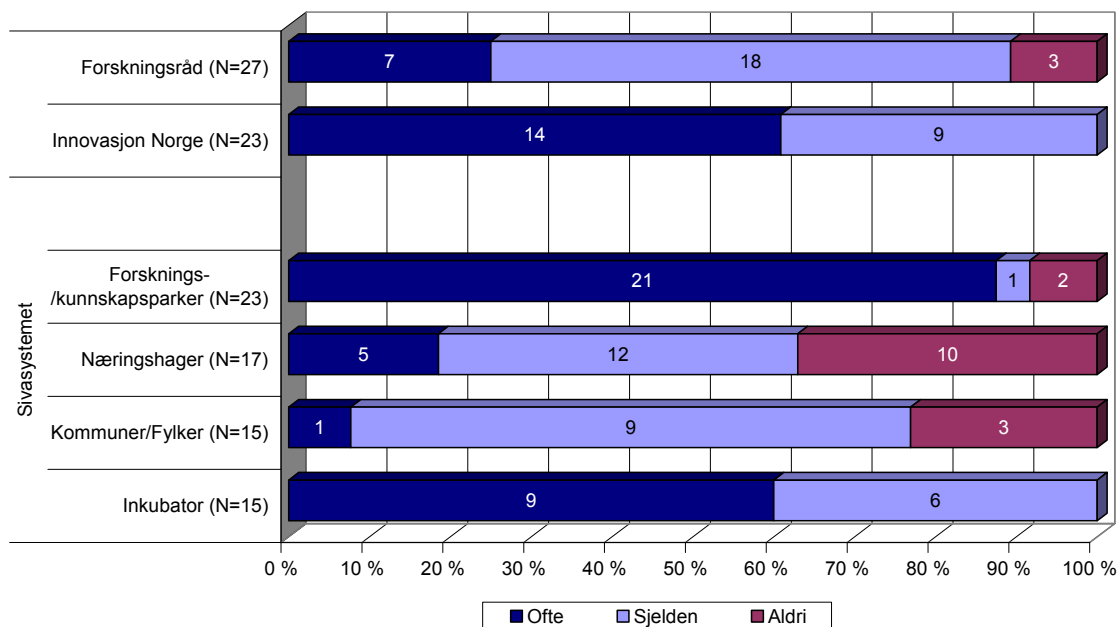
Tabell 3.1 Blir IR ansett som relevant

Virkemiddelapparatet		Ja	Nei	Usikker	Totalt
	Forskningsråd	27	1	2	30
	Innovasjon Norge	23			23
SIVA	Forskings- og kunnskapsparter	23	1	1	25
	Næringshager	17	5	5	27
	Kommuner/Fylker	10	1	2	13
	Inkubator	15			15
	Siva totalt	65	7	8	80
Totalt		115	8	10	133

Men det er også en del usikkerhet om hvorvidt industrielle rettigheter er relevant i jobbsammenheng. Ti prosent av respondentene fra Siva-systemet (igjen flest i Næringshagene) er usikre med henhold til industrielle rettigheters relevans, det gjelder spesielt i stillinger som har med ”strategi og planlegging”. Disse respondentene var spredt over hele landet.

3.1.1 Frekvens

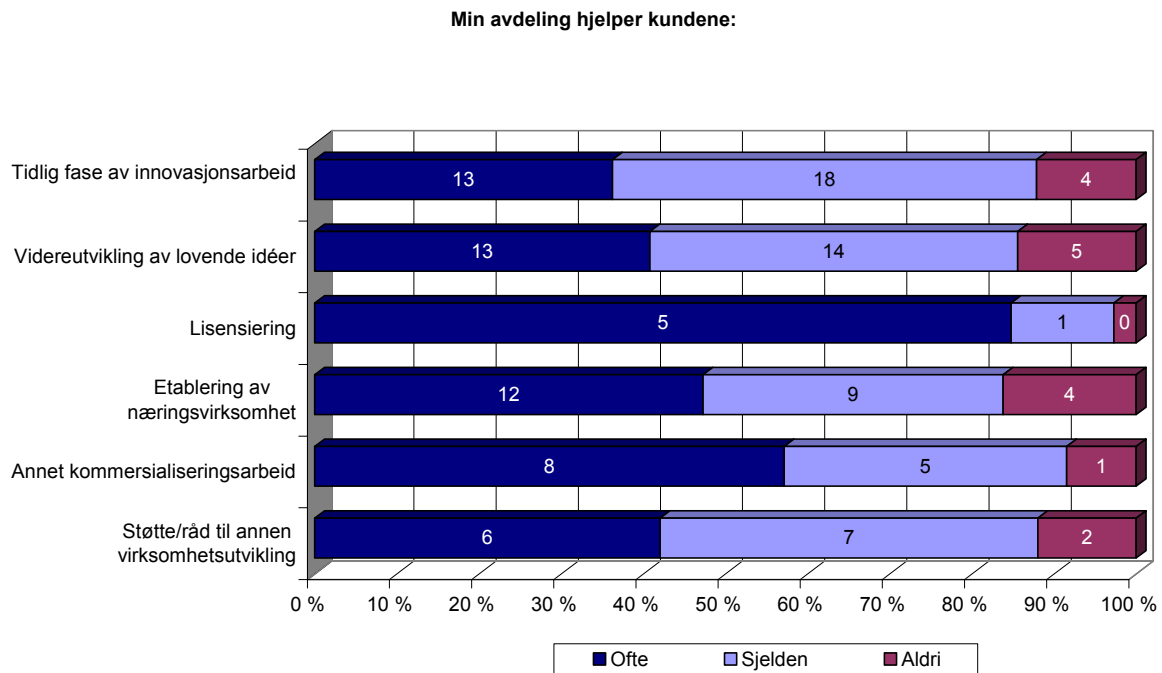
Den høye graden av positive svar reiser dernest spørsmålet om hvor relevant IR er, i hvilke sammenhenger IR er relevant, osv. Femti prosent svarer at IR ofte er relevant i jobbsammenheng, men dette varierer fra organisasjonen til organisasjon. Figur 3.1 gir en grafisk fremstilling av hvor ofte industrielle rettigheter er relevant etter organisasjon.

Figur 3.1 Respondentene som sier IR er relevant fordelt etter hvor ofte og etter organisasjon.

Profilene for de ulike organisasjonene er forskjellige. Industrielle rettigheter er oftest relevant for dem som jobber med forsknings- og kunnskapsparker. Intensiteten er også høy i Innovasjon Norge, hvor over 60 prosent svarer at industrielle rettigheter ofte er relevant, og blant virksomhet rettet mot inkubatorer. Tilsvarende tall for Forskningsrådet er 26 prosent.

Det antas at relevansen varierer etter hva slags hjelp de ansatte i virkemiddelapparatet bidrar med. Figur 3.2 ser på profilen etter når i prosjektet respondenten er involvert. Siden en respondent kan være inne på flere stadier og flere typer prosjekter for kundene, er svarene normalisert (slik at de summerer opp til 1).

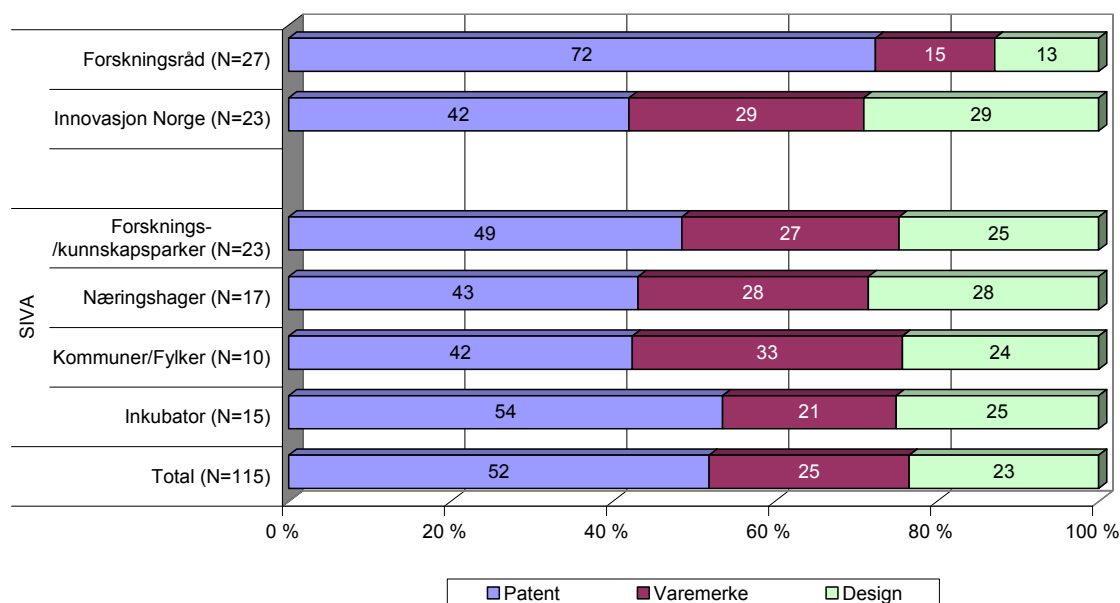

Figur 3.2 Respondentene som sier IR er relevant fordelt etter hvor ofte og hvilken fase av prosjekter (fractional optelling)

Industrielle rettigheter dukker opp oftest innen lisensieringsarbeidet og i annet kommersialiseringsarbeid. Hovedvekten i forhold til antall som svarer at IR ofte dukker opp finnes imidlertid blant dem som jobber med videreutvikling av interessante ideer, de som jobber i en tidlig fase, og de som jobber med etablering av næringsvirksomhet. NB! respondenten kan svare at hun/han jobber med ”flere ting”, og relevansen av IR er dermed ikke direkte knyttet til respondentens ulike oppgaver.

3.1.2 Typer industrielle rettigheter

Hvilke type IR får virkemiddelapparatet flest henvendelser om? Figur 3.3 viser hvordan henvendelser om patenter, varemerker og designrettigheter er delt etter organisasjon.

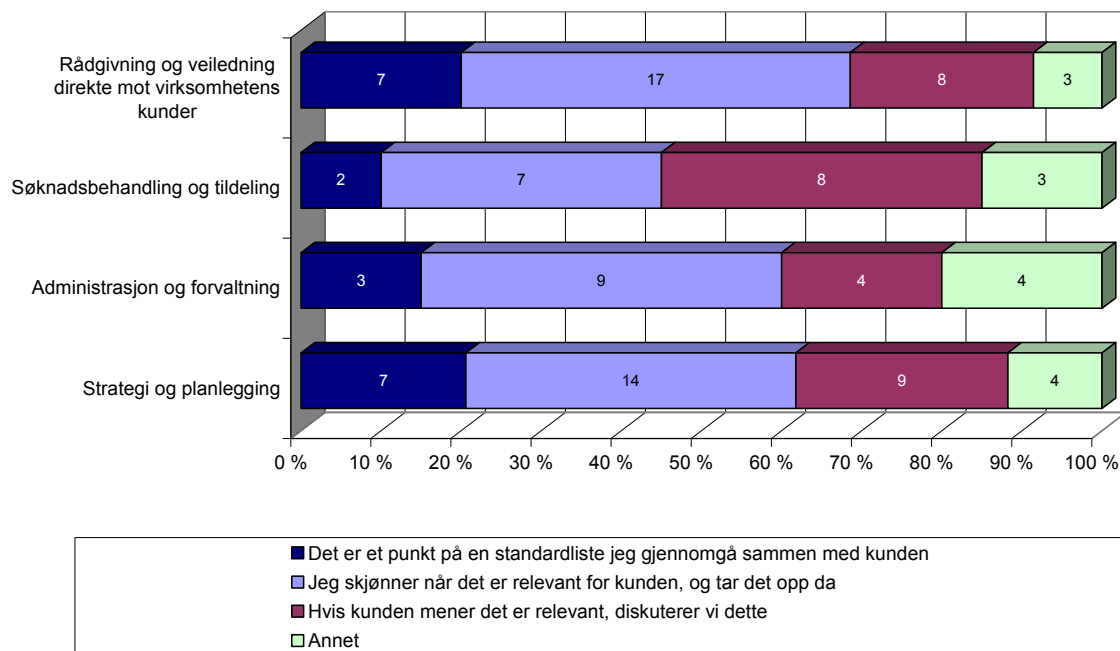

Figur 3.3 Prosentvis fordeling av type IR fordelt etter organisasjon

Totalt sett er det hovedsakelig spørsmål vedrørende patentrettigheter som kommer opp i møtene mellom kunden og virkemiddelapparatet. I halvparten av tilfellene gjelder henvendelsen patenter, mens henvendelser om varemerker og design er likt fordelt.

3.2 Hvilket behov har virkemiddelapparatenes kunder om IR

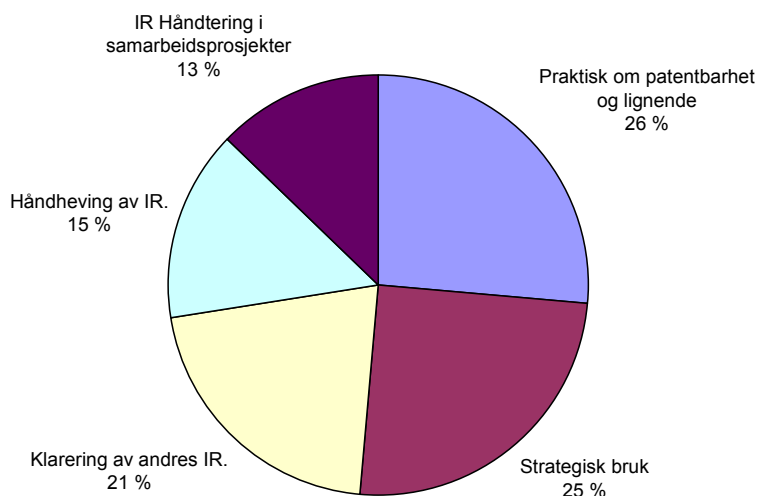
I dette avsnittet vil vi vise hva som er kundebehovet vedrørende IR i møtet med virkemiddelapparatet. Figur 3.4 viser etter hvor i prosessen IR kommer opp i møtet mellom virkemiddelapparatet og kunden, fordelt etter arbeidsfunksjon.

Figur 3.4 Når i prosessen IR kommer opp i møtet mellom virkemiddelapparatet og kunden fordelt etter funksjon

Figur 3.4 viser at, uavhengig av funksjon, så er det virkemiddelapparatet som i de fleste tilfeller tar opp spørsmål omkring IR i møtet med kunden, enten ved at IR finnes som et standardpunkt eller ved at virkemiddelapparatets kundebehandler tar dette opp hvis det er relevant. Figuren viser også at kunden i noen tilfeller tar opp spørsmålet dersom vedkommende mener IR er en relevant problemstilling. Besvarelsen på dette spørsmålet som havnet i kategorien "annet" er varianter av de andre svaralternativer, som for eksempel at IR tas opp noen ganger av virkemiddelapparatet, og noen ganger av kunden selv. I den grad det er virkemiddelapparatet som oftest tar opp spørsmål om IR, kan det totalt sett tyde på at virkemiddelapparatet er mer bevisst på IR som problemstilling enn kunden selv.

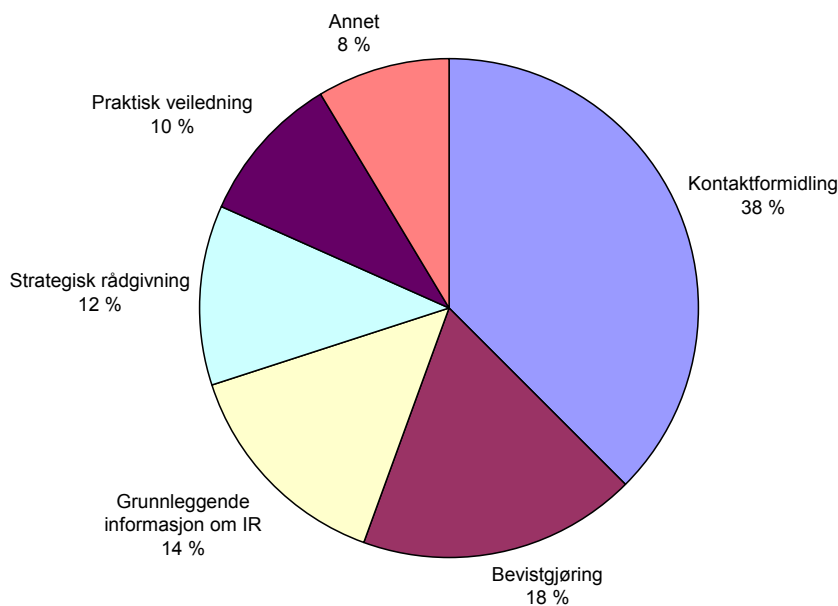
Hva er så kundens behov for kompetanse vedrørende industrielle rettigheter, og hva er det kunden spør virkemiddelapparatet om? Svaret på dette spørsmålet er summert i kakediagrammet i figur 3.5.

Figur 3.5 Hva er kundebehovet i møtet mellom kunde og virkemiddelapparat

I møtet mellom kunde og VMA ønsker kunden først og fremst å få vite hvorvidt nyskapingen/oppfinnelsen er patentbar. Dette spørsmålet kommer opp i en fjerdedel av møtene mellom VMA og kunde. Like viktig for kunden er det å få råd om strategisk bruk av IR. Det er også viktig for en kunde å få klarhet i hvorvidt man eventuelt krenker andres rettigheter, og dette er spørsmål som kommer opp i hver femte henvendelse i gjennomsnitt. Andre viktig spørsmål som tas opp er håndheving av IR og hvordan rettighetene håndteres i samarbeidsprosjekter.

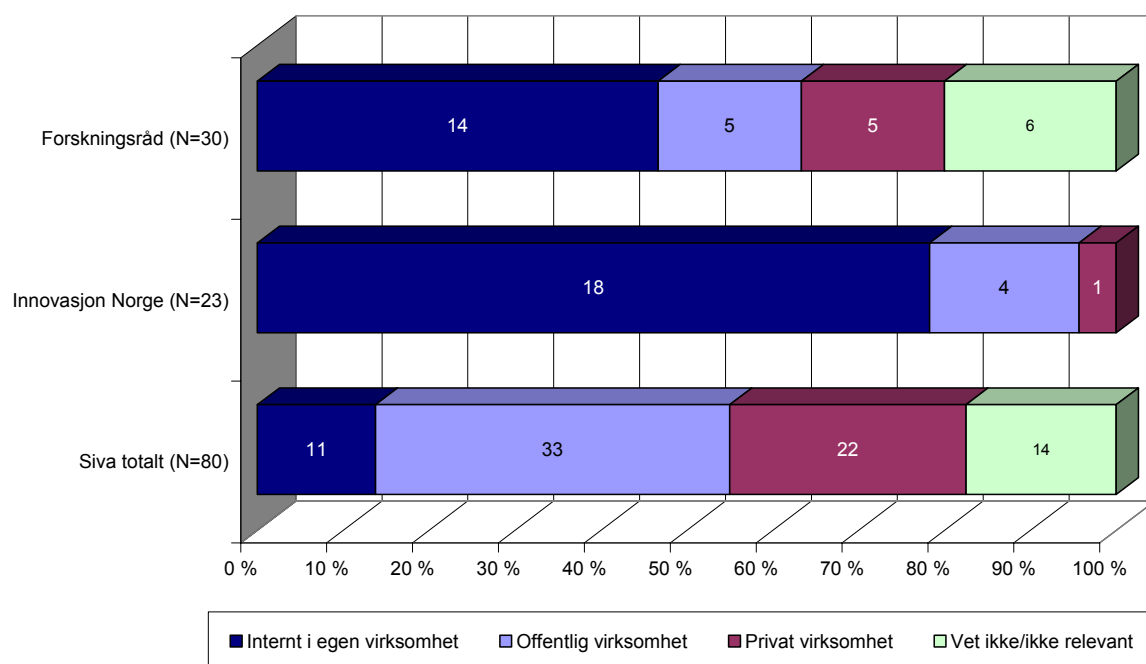
Når man så stiller spørsmålet hva VMA hjelper kunden med, er dette summert i kakediagrammet i figur 3.6. Fra denne figuren ser man at VMA i 38 prosent av henvendelsene bidrar med kontaktformidling. Det vil si at i den grad virkemiddelapparatet ikke selv innehar kompetansen kunden etterspør, videresendes kunden til riktig instans som innehar denne kompetansen. Siden de ulike institusjonene virkemiddelapparatet består av har ulike roller, vil de ikke nødvendigvis sitte med samme kompetanse om IR. Det er da viktig å vite hvor man skal henvende seg slik at kundens spørsmål kan videreformidles til riktig institusjon. Å vite hvor man finner kunnskap man selv ikke innehar, er derfor også viktig kunnskap.

Figur 3.6 Hva slags hjelp yter VMA til kunden

Intervjuene som ble foretatt av Patentstyret av åtte nøkkelpersoner i virkemiddelapparatet bekrefter bildet av hvilke type hjelp de yter kunden. I disse intervjuene sier virkemiddelapparatet at deres ansvar primært er å identifisere problemstillinger knyttet til industrielle rettigheter ved å stille de riktige spørsmålene. Dernest skal de gi kundene veiledning om hvor de kan hente mer informasjon for å finne denne type kunnskap. Noe som virkemiddelapparatet derimot ikke ser på som sitt ansvar er selve prosessen for å få meddelt et patent. Derimot gir virkemiddelapparatet strategisk rådgivning om hvordan en eventuell patentrettighet kan brukes.

Hvor henvender virkemiddelapparatet seg oftest for kompetanse? Dette spørsmålet oppsummeres i figur 3.7. I denne figuren er enhetene som kan klassifiseres i SIVA-systemet summert sammen i én kategori. Figuren viser blant annet at virkemiddelapparatet henvender seg i stor grad innen egen organisasjon for å få kompetanse. I Innovasjon Norge sier om lag 70 prosent av respondentene at de innhenter kompetanse internt i egen organisasjon såfremt denne kunnskapen finnes. Tilsvarende andel i Forskningsrådet er 40 prosent, mens noe i underkant av 10 prosent innhenter denne kompetanse fra egen organisasjon i SIVA-systemet.

Figur 3.7 Hvor henvender virkemiddelapparatet seg oftest for kompetanse.

En mer detaljert oversikt over hvem de ulike organisasjonene i virkemiddelapparatet henter kompetanse fra er vist i tabell 3.2.

Tabell 3.2 Oversikt over hvor de ulike organisasjonene i virkemiddelapparatet innhenter kompetanse om industrielle rettigheter

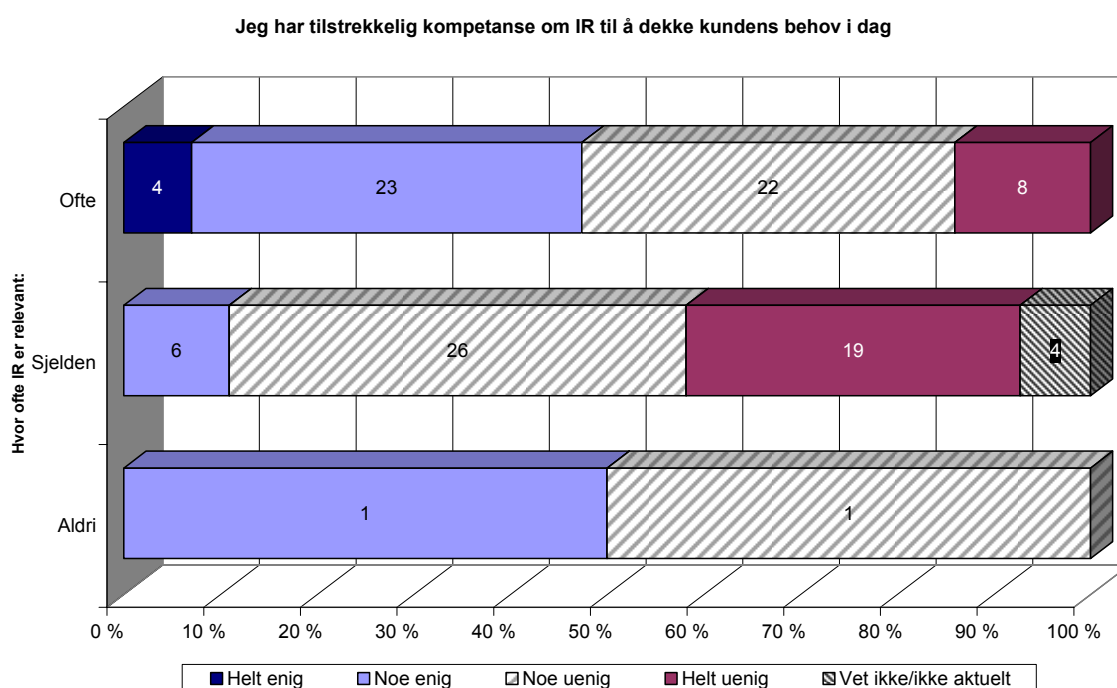
Organisasjon	Internt i egen virksomhet	Innovasjon Norge	Patentstyret	Uspes. offentlig	TTO	Patentbyrå	Advokat	Uspes. privat	Ikke relevant	Totalt
Norges forskningsråd	14	1	1	2	1	2	2	1	3	27
Innovasjon Norge	17	-	5			1				23
Forsknings-/Kunnskapspark	1	2	7		1	5	2	2	1	21
Næringshager	1	6	4	3		1		2		17
Andre (Siva, inkubatorer)	3	5	2	1	1	5			2	19
Kommuner/Fylker		7		1						8
Totalt	21	36	19	7	3	14	4	5	6	115

VMA fikk spørsmål om å nevne noen eksterne aktører som de innhentet kompetanse fra i den grad denne ikke fantes i egen organisasjon eller om at de ønsket en supplering og oppdatering av kompetanse. Besvarelsene kom i form av fritekst. Noen oppgav flere enn ett eksempel, men i denne oversikten er kun ett eksempel tatt med. Respondentene i virkemiddelapparatet kan dermed ha et bredere kontaktnett enn denne tabellen viser. Norges forskningsråd og Innovasjon Norge oppgir at de først og fremst innhenter kompetanse internt i sin egen organisasjon. Patentstyret er også en kilde til kompetanse som blir benyttet av virkemiddelapparatet. Private aktører, som patentbyråer blir også benyttet relativt ofte. Siden noen av respondentene ikke oppgav noen eksempler på hvem de benyttet har tabellen to uspesifiserte kategorier, noe som betyr en underrapportering innenfor de øvrige kategoriene.

3.3 Vurdering av egen og egen organisasjons kompetanse

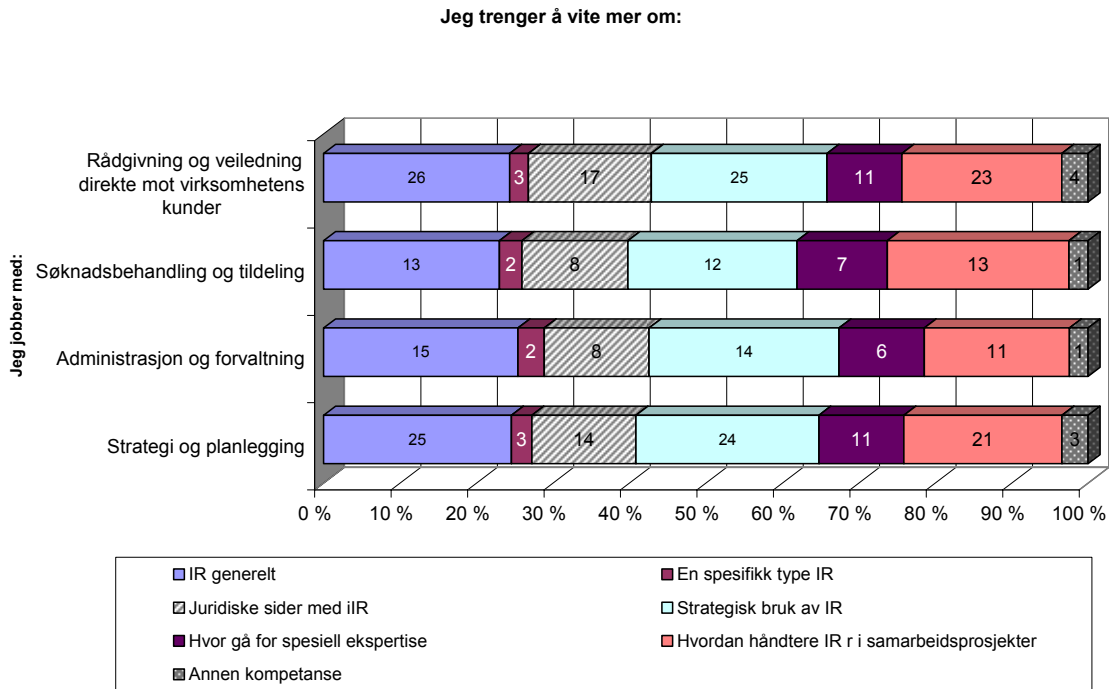
I dette delkapittelet vil vi se på virkemiddelapparatets vurdering av egen og egen organisasjons kompetanse om industrielle rettigheter. I spørreskjemaet fikk VMA presentert noen påstander vedrørende kompetanse som de ble bedt om å si seg enig eller uenig i.

Figur 3.8 viser at blant dem som ofte sier at IR er relevant, er det et fåtall som kan si seg helt enig i påstanden om at de har tilstrekkelig kompetanse om IR til å dekke kundens behov. Langt flere av disse er delvis enig i påstanden, men halvparten har likevel ikke tilstrekkelig kompetanse om IR til å dekke kundens behov. Av de som sjelden sier at IR er relevant sier over 90 prosent at de ikke har tilstrekkelig kompetanse om IR til å dekke kundens behov i dag.

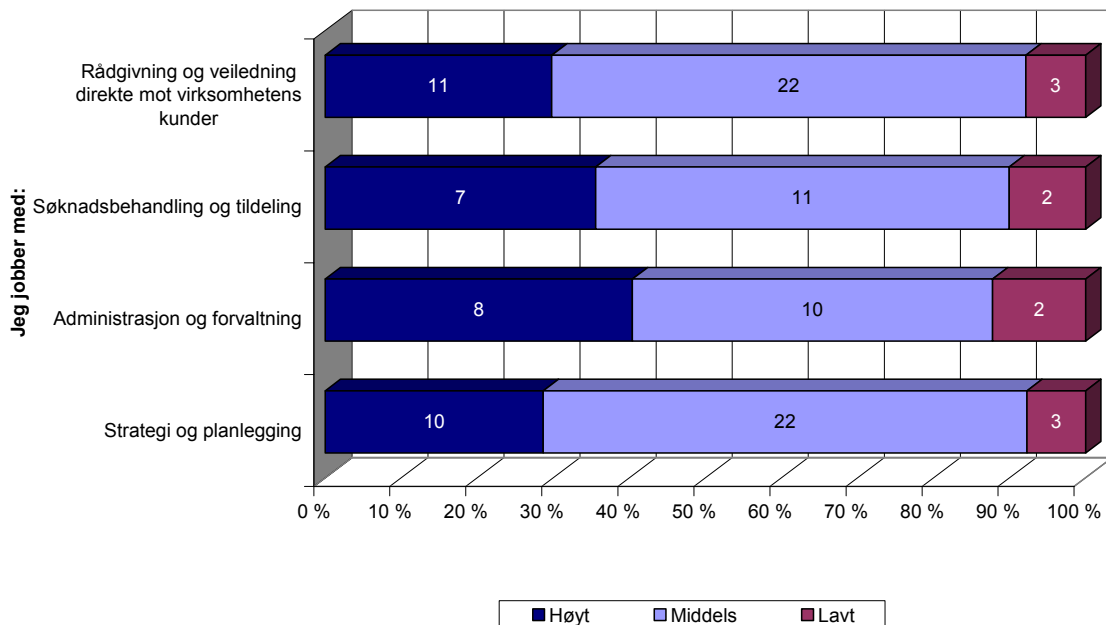
Figur 3.8 Vurdering av egen kompetanse etter hvor ofte IR er relevant i møtet med kunden

Hva er det så VMA har for lite kunnskap om? I figur 3.9 er spørsmålet om hva VMA trenger å vite mer om, oppsummert. Uavhengig av funksjon; hvorvidt man jobber med rådgivning, saksbehandling, administrasjon eller strategi, så fordeler svarene seg likt. Alle svarer at det er hovedsakelig tre punkt de ønsker å vite mer om; generelt om IR, strategisk bruk av IR og hvordan man skal håndtere IR i samarbeidsprosjekter.

Figur 3.9 Vurdering om hva den enkelte medarbeider har behov for å vite mer om, etter funksjon

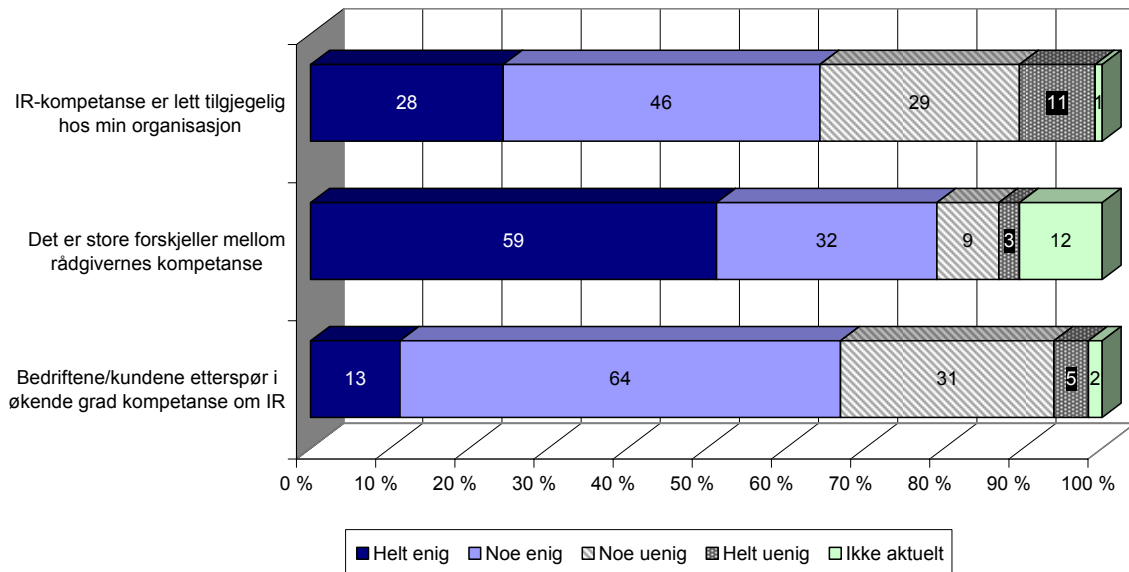
I VMA vurdering av egen organisasjons kunnskap om IR, sier om lag en tredjedel av de spurte at kunnskapsnivået er høyt. Ca 60 prosent sier at kunnskapsnivået er middels mens ca 10 prosent mener at kunnskapsnivået er lavt.

Figur 3.10 Vurdering av egen organisasjons kompetanse etter funksjon.

Noen andre påstander som VMA ble bedt om å ta stilling til er oppsummert i figur 3.11

I hvilken grad er du enig i følgende påstander om din organisasjon:

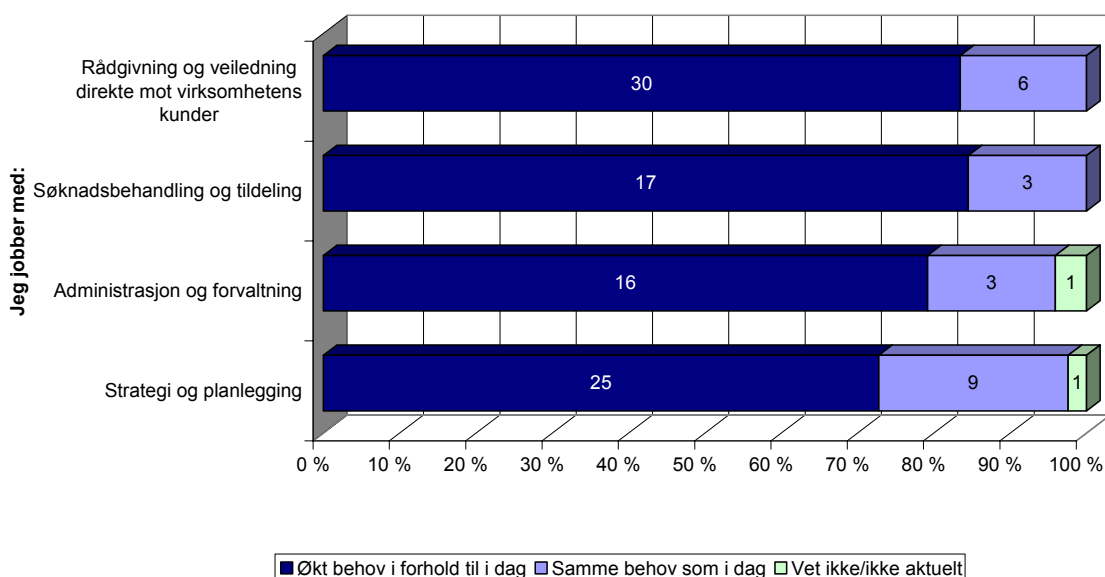

Figur 3.11 Vurdering om egen organisasjons kompetanse om IR, noen påstander.

På spørsmålet om hvorvidt IR-kompetanse er lett tilgjengelig i egen organisasjon, sier 20 prosent av de spurte seg helt enig i, mens 40 prosent er delvis enig i påstanden. Det fremkommer også i svarene at det er store forskjeller i kompetansen blant rådgiverne. Ser man så på besvarelsene om egen og egen organisasjons kompetanse i sammenheng med hverandre, kan man trekke konklusjonen at de fleste har middels kompetanse på IR, som ikke er vurdert som tilstrekkelig. Dette er også noe som bekreftes i intervjuene av virkemiddelapparatet; at denne kompetanse generelt sett ikke er tilstrekkelig tilstede. Enkelte aktører i virkemiddelapparatet fremholdes imidlertid å inneha god kompetanse på området: Veilederkontoret for oppfinnere (VFO-avdelingen) ved Innovasjon Norge og de som er tilknyttet FORNY-programmet ved Norges forskningsråd.

Når det gjelder fremtidig behov for kompetanse om IR er det stor enighet om at behovet er økende. Dette kommer tydelig fram i figur 3.12.

Vurdering av framtidig behov for kompetanse om IR i egen organisasjon etter funksjon

Figur 3.12 Vurdering av framtidig behov for kompetanse om IR i egen organisasjon etter funksjon.

3.4 Noen observasjoner fra dybdeintervjuene

Noen av resultatene fra åtte dybdeintervjuer er integrert i delkapitlene tidligere i notatet i den grad de bekrefter funnene fra spørreundersøkelsen. Her trekker vi fram noen observasjoner fra disse intervjuene.

- IR anses som klart relevant for virksomhetsområdene og kundene
- Grunnleggende og tilstrekkelig kompetanse om IR anses som nødvendig:
 - Nødvendig for eksempel for å kunne stille de rette spørsmålene, til å kunne henvise til dybdekompetanse hvor hensiktsmessig, o.l.
 - Organisasjonenes kompetanse bør være iht. behovet, det er en kostnad
- Positive aspekter om kompetanse nevnes:
 - Kompetansesentra internt i enkelte organisasjoner
 - Tiltak for å øke kompetansenivået
 - Samarbeid på tvers av etater
- Kompetansen i dagens situasjon karakteriseres som ujevnt og usystematisk:
 - Behov for konsistens, helhet og bedre koordinering
 - Noen ønsker en form for samarbeid mellom deler av virkemiddelapparatet, muligens med Patentstyret som koordinator.
 - Det etterspørres organisasjonsplaner og identifisering av behov
- Behovet for kompetansen sees generelt på som økende
 - Vedlikehold og påfyll av kompetanse trengs.

4 Oppsummering og konklusjon

4.1 Oppsummerende om undersøkelsen

Det har vært en utbredt oppfattelse at virkemiddelapparatet kunne og burde bli mer bevisst og mer kompetent på IR i sitt møte med relevante kundegrupper. Denne undersøkelsen representerer et skritt for å imøtekomme behovet for systematisert kunnskap om dette.

Undersøkelsen har rettet seg mot deler av virkemiddelapparatet hvor IR forventes å være aktuelt for kundegrupper, og den rettet seg mot ulike deler av landet. Spørreundersøkelsen danner dermed ikke et representativt eller fullstendig bilde av kompetansenivået om IR i VMA i bredere forstand. Andre deler av virkemiddelapparatet, hvor IR angivelig ikke er relevant, ble altså silt ut i utgangpunktet. Men ved å sikte seg innpå de angivelig mest relevante delene av virkemiddelapparatet, har spørreskjemaundersøkelsen likevel gitt god innsikt i hva slags kompetanse det er snakk om, i hvordan industrielle rettigheter organiseres i virkemiddelapparatets møte med kunder/brukerne sine, og om det anses for å være et behov for mer fokus eller ikke. Dette materialet er dessuten supplert med resultatene fra en runde med intervjuer som er referert til over, og som ellers finnes i et eget dokument.

4.2 Sammenfatning av noen funn

Denne kartleggingen viser blant annet at problemstillinger rundt temaet industrielle rettigheter er relevant for de preselekterte i virkemiddelapparatet som deltok i denne undersøkelsen. Nesten 90 prosent av respondentene svarte at industrielle rettigheter var relevant i deres arbeid i møte med kunden. Relevansen av IR var generelt høyt på tvers av organisasjonene og på tvers av funksjoner i organisasjonene. Derimot var det store forskjeller når det gjaldt hvor ofte IR var en relevant problemstilling. Dette målet for relevans varierte både med hensyn til organisasjoner og til hvilke typer prosjekter respondenten jobbet med. Det rapporteres at patenter er mest relevant, med i gjennomsnitt halvparten av tilfellene, mens varemerke- og designbeskyttelse utgjør en fjerdedel hver.

Spørreskjemaundersøkelsen indikerer videre at det etterspørres IR-kompetanse i økende grad jevnt over. Samtidig underbygger både surveyen og intervjuene inntrykket at behovet er økende. De fleste, uavhengig av egen funksjon, mener at behovet vil øke i fremtiden.

Spørreskjemaundersøkelsen utdyper forståelsen av flere dimensjoner ved IR-kompetansen i virkemiddelapparatet. Behovet som kommer frem i møtet mellom kunde og virkemiddelapparat er på ingen måte ensartet. Spørsmål som kommer opp gjelder både praktiske råd om patentbarhet, men også spørsmål om strategisk bruk, klarering av andres rettigheter, håndheving av egne rettigheter, i tillegg til hvordan håndtere industrielle rettigheter i samarbeidsprosjekter.

Indikasjonen er for øvrig at det oftest er virkemiddelapparatet som tar opp IR spørsmålet i møte med kunden. Mye av den hjelpen virkemiddelapparatet rapporterer at de yter om IR, er av mer generell type. Det gjelder for eksempel bevisstgjøring og allmenn informasjon. Kontaktformidling er imidlertid den type hjelp som størsteparten av respondentene rapporterer. Om lag en femtedel rapporterer dessuten at de kommer med strategisk råd og andre mer spesifikke typer for råd. De fleste mener dessuten at IR-kompetansen er lett tilgjengelig i deres deler av VMA. Men over ti prosent mener det motsatte, og ytterligere en tredjedel indikerer at denne kompetansen ikke er lett nok tilgjengelig.

Kompetansen på området industrielle rettigheter blant VMA totalt sett, vurderes av respondentene selv til å være på et middels nivå. Noen av intervjuene understreker imidlertid at et lavere nivå av kompetanse kan være tilstrekkelig, spesielt i deler av virkemiddelapparatet, bare bevisstheten om IR-problematikk er tilstede. Kunnskapsnivået varierer en del mellom organisasjonene og noen mer spesialiserte avdelinger (VFO-avdeling ved Innovasjon Norge og FORNY-programmet ved Norges forskningsråd, se også intervjuene) nevnes å ha god kompetanse på området. Kompetansenivået som VMA totalt sett, vurderes av VMA selv bare delvis å være tilstrekkelig i forhold til å dekke kundens behov i dag. Det antydes også, ikke minst i intervjuene, at fokuset og kompetansenivået variere mye.

I den grad de ulike aktørene i virkemiddelapparatet ikke innehar den kompetansen kunden etterspør, innhentes denne fra andre etater/institusjoner i og utenfor virkemiddelapparatet. Det foregår altså noe samarbeid om kompetanseutveksling mellom de ulike aktørene i virkemiddelapparatet. Likevel fremkommer det av intervjuene at det er ønskelig med et tettere samarbeid mellom de ulike aktøren i VMA. Behovet for samarbeidet begrunnes spesielt med at mange prosjekter er samfinansiert mellom de ulike aktørene. Patentstyret trekkes fram som en mulig og ønsket koordinator for dette samarbeidet.

4.3 Konklusjoner

Dette notatet presenterer noen av funnene fra undersøkelsen om kompetanse- og bevissthetsnivået om IR i virkemiddelapparatet. Nærings- og handelsdepartementet initierte dette arbeidet, mens virkemiddelapparatet representert ved Patentstyret og Innovasjon Norge var instrumentelle i å utforme og gjennomføre denne todelte undersøkelsen. NIFU STEP har bidratt under utformingen av undersøkelsen og har dessuten sammenstilt og analysert resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen.

Undersøkelsen er basert på en todelt fremgangsmåte rettet inn mot deler av VMA hvor IR forventes å være aktuelt for kundegrupper. Hoveddelen av undersøkelsen har bygget på et elektronisk spørreskjema sendt til 202 respondenter i deler av tre organisasjoner, nemlig Innovasjon Norge, Norges Forskningsråd, og SIVA-systemet (forskningsparker, næringshager, inkubatorer, m.m.). Resultatene fra denne spørreskjemaundersøkelsen framgår av dette notatet. I tillegg er det blitt utført et knippe dybdeintervjuer med utgangspunkt i

samme spørsmålstillinger som spørreskjemaet. I tillegg til å bli referert til her, er intervjuene som er utarbeidet av Carl Fredrik Karlsen ved Patentstyret publisert som eget notatet.

Denne todelte undersøkelsen gir et godt første innblikk i hvorvidt industrielle rettigheter er integrert i virkemiddelapparatet. Det gir dermed mer informasjon om hva slags kompetanse det er snakk om, hvordan den organiseres, og om det anses for å være et behov for mer fokus eller ikke. Intensjonen er at det rådgivende forumet som Nærings- og handelsdepartementet nedsatte vil kunne bruke dette materialet i sitt arbeid med en tiltaksplan for kompetanseheving blant norske næringsaktører.

NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

Spørreundersøkelse om industrielle rettigheter

Industrielle rettigheter er en samlebetegnelse på patentrettigheter, designrettigheter og varemærkerettigheter. Disse rettighetene kan anvendes i kommersialiseringsarbeid eller andre sammenhenger hvor kontroll over industrielle verdier som oppstår under nysatsing står sentralt.

Spørsmålene i denne undersøkelsen er knyttet både til din egen, organisasjonen og kundenes behov på området industrielle rettigheter. Merk at det er din virkelighetsopplevelse vi er interessert i, ikke "riktige" svar.

Informasjonen vil bare bli presentert på aggregert nivå. Besvarelsene og respondentene som er valgt ut til å delta i undersøkelsen vil derfor ikke kunne gjenkjennes.

Din tilknytning til det næringspolitiske virkemiddelapparat: *

- Norges Forskningsråd
- Innovasjon Norge
- Forskningspark/Kunnskapspark
- Næringshage
- Kommune/Fylke
- Annet, spesifiser her:

Min avdeling hjelper kundene: (mulighet for flere kryss) *

- i en tidlig fase av innovasjonsarbeid
- i en fase hvor lovende ideer videreutvikles
- i arbeid med å lisensiere
- i tilknytning med å etablere næringsvirksomhet
- i annet kommersialiseringsarbeid
- med støtte og råd til annen virksomhetsutvikling
- Annet, spesifiser her:

Jeg jobber med: (mulighet for flere kryss) *

- Rådgivning og veiledning direkte mot virksomhetens kunder
- Søknadsbehandling og tildeling
- Administrasjon og forvaltning
- Strategi og planlegging
- Annet, spesifiser her:

Mitt geografiske virkeområde er: *

- Nord-Norge (Nordland, Troms, Finnmark)
- Midt-Norge (Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal)
- Vestlandet (Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland)
- Sørlandet (Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark)
- Hedemark/Oppland, Buskerud
- Østfold/Vestfold/Akershus
- Oslo

Industrielle rettigheter er en samlebetegnelse for patent-, design- og varemerkerettigheter.

Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? *

- Ja
- Nei
- Ikke sikker

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

Merk av hvilke(n) type(r) rettigheter som er relevant i ditt arbeid:

- Patentrettigheter
- Varemerkerettigheter
- Designrettigheter

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

Hvordan kommer spørsmål om industrielle rettigheter opp i møtet med kunden?

- Det er et punkt på en standardliste jeg gjennomgå sammen med kunden
- Jeg skjønner når det er relevant for kunden, og tar det opp da
- Hvis kunden mener det er relevant, diskuterer vi dette
- Annet, spesifiser her:

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ikke sikker
 or
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

Vi hjelper kundene våre med: (mulighet for flere kryss)

- Grunnleggende informasjon om industrielle rettigheter
- Å bygge bevissthet rundt industrielle rettigheter
- Å gi praktisk veiledning knyttet til industrielle rettigheter
- Å gi strategisk råd knyttet til industrielle rettigheter
- Å formidle kontakt til eksperter innen industrielle rettigheter
- Annet, spesifiser her:

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ikke sikker
 or

Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

I forhold til kundenes behov er det viktig å kunne avklare: (mulighet for flere kryss)

- Om andre har rettigheter som kan komme i konflikt med kundenes arbeid
- Om det er mulig for kunden å benytte seg av industrielle rettigheter (praktisk informasjon)
- Om det er riktig for kunden å benytte seg av industrielle rettigheter (strategisk bruk)
- Hvordan industrielle rettigheter håndteres blant samarbeidspartnere
- Hvordan å håndheve sine rettigheter

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

Hvor ofte er industrielle rettigheter relevant i møtet med kunder?

- Ofte
 - Sjelden
 - Aldri
-

Er det bestemte personer i din organisasjon som har industrielle rettigheter som ansvarsområde?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ikke sikker
 or
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

Hvem henvender du deg oftest til for å innhente innspill og råd om industrielle rettigheter?

- Offentlig virksomhet
 - Privat virksomhet
 - Internt i egen virksomhet
 - Vet ikke/ikke relevant
-

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Hvem henvender du deg oftest til for å innhente innspill og råd om industrielle rettigheter? - Offentlig virksomhet
 or
 Hvem henvender du deg oftest til for å innhente innspill og råd om industrielle rettigheter? - Internt i egen virksomhet
 or
 Hvem henvender du deg oftest til for å innhente innspill og råd om industrielle rettigheter? - Privat virksomhet

Kan du oppgi en eller flere av aktørene du ofte kontakter med spørsmål om industrielle rettigheter? (oppgi organisasjon, eventuelt enhet)

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ikke sikker
 or
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss)

- Egne erfaringer Erfaringsutvekslinger internt i egen bedrift
- Erfaringsutvekslinger eksternt
- Selvstudie
- Interne kurs (i egen organisasjon)
- Eksterne kurs
- Database(r)
- Jeg har ikke kompetanse på industrielle rettigheter
- Annet, spesifiser her:

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Egne erfaringer
 Erfaringsutvekslinger internt i egen bedrift
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Erfaringsutvekslinger
 eksternt
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Database(r)
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Interne kurs (i egen
 organisasjon)
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Eksterne kurs
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Selvstudie

Hvilke krav stilles for å oppnå et patent? (fyll inn din forklaring)

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Egne erfaringer
 Erfaringsutvekslinger internt i egen bedrift
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Erfaringsutvekslinger
 eksternt
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Database(r)
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Interne kurs (i egen
 organisasjon)
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Eksterne kurs
 or
 Hvordan har du fått din egen kompetanse om industrielle rettigheter? (mulighet for flere kryss) - Selvstudie

Hvilke krav stilles for å oppnå en varemerkerettighet? (fyll inn din forklaring)

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ikke sikker
 or
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende påstand.

Jeg har tilstrekkelig kompetanse om industrielle rettigheter til å dekke kundenes behov i dag.

- Helt enig
 Noe enig
 Noe uenig
 Helt uenig
 Vet ikke/ikke aktuelt

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ikke sikker
 or
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

Hvordan vurderer du eget behov for kompetanse om industrielle rettigheter i fremtiden?

- Økt behov i forhold til i dag
 Samme behov som i dag
 Mindre behov enn i dag
 Vet ikke/ikke aktuelt

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ikke sikker
 or
 Er industrielle rettigheter relevant i ditt arbeid med kundenes behov? - Ja

Jeg føler at jeg trenger å kunne mer om: (mulighet for flere kryss)

- Industrielle rettigheter generelt
 En type rettighet spesifikt
 Juridiske sider med industrielle rettigheter (eks. håndhevelse, inngrep)
 Strategisk bruk av industrielle rettigheter
 Hvor jeg kan gå for å få tilgang til spesiell ekspertise
 Hvordan håndtere industrielle rettigheter i samarbeidsprosjekter
 Annet, spesifiser her:

This box is shown in preview only.
The following criteria must be fulfilled for this question to be shown :
 Jeg føler at jeg trenger å kunne mer om: (mulighet for flere kryss) - En type rettighet spesifikt

Hvilken type beskyttelse føler du det er viktigst at du kan mer om?

- Patentbeskyttelse
- Varemerkebeskyttelse
- Designbeskyttelse

I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende påstander om din organisasjon: *

	Helt enig	Noe enig	Noe uenig	Helt uenig	Ikke aktuelt
Det er enkelt for kundene/bedriftene å få tilgang til kompetanse om industrielle rettigheter når de tar kontakt med min organisasjon.	☐	☐	☐	☐	☐
Det er store forskjeller mellom rådgiverne i min organisasjon på hvilken kompetanse de har om industrielle rettigheter.	☐	☐	☐	☐	☐
Bedriftene/kundene etterspør i økende grad kompetanse på området industrielle rettigheter fra min organisasjon.	☐	☐	☐	☐	☐

Etter din kjennskap, hvordan vurderer du behovet for kompetanse i egen organisasjon på området industrielle rettigheter på bakgrunn av kundenes behov? *

- Høyt
- Middels
- Lavt

Hvordan vurderer du behovet for kompetanse om industrielle rettigheter i din organisasjon i tiden fremover? *

- Økt behov i forhold til i dag
- Samme behov som i dag
- Mindre behov enn i dag
- Vet ikke/ikke aktuelt